

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента Тимура Короткого, кандидата юридичних наук, доцента,
на дисертацію Сурілової Анастасії Олегівни «Правові основи публічного
адміністрування суден у морських портах України», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Процедури адміністрування суден у морських портах України є слабким місцем у забезпеченні привабливості України в системі міжнародних морських перевезень. Значна зарегульованість, низька ефективність та неоправдана тривалість характеризують ці процедури. Агресія російської федерації проти України значно підвищила роль морського транспорту як складової національної безпеки України, але потреби в реформуванні публічного адміністрування суден у морських портах України залишилися незмінними, враховуючи виклики та ризики військових дій. Ще одним аспектом актуальності тематики є необхідність гармонізації законодавства України з міжнародними стандартами і правилами адміністрування в морському порту, зокрема процедур портового контролю в частині публічного адміністрування суден у морських портах України. Отже, актуальність і затребуваність дослідження пані Сурілової не залишає сумнівів.

Додатковим аргументом унікальності дослідження є його комплексний характер, пов'язаний з природою обраної теми, яка перебуває на перехресті декількох правових галузей – адміністративного права України, міжнародного морського права, міжнародного морського приватного права та морського права України, відтак потребує використання широкого наукового інструментарію та джерельної основи. Автору вдалося гармонійно поєднати методологію, принципи та підходи, нормативну основу всіх цих правових явищ

і запропонувати якісне та цікаве дослідження, яке містить важливі наукові й практичні доробки.

У дисертаційній роботі здобувачка надала загальну характеристику публічному адмініструванню у морських портах України, зокрема проаналізувала роль і місце міжнародних стандартів у адмініструванні морського порту; охарактеризувала законодавство у сфері здійснення державного портового контролю в морських портах України та зарубіжжя; з'ясувала сутність та особливості публічних сервісів, які надаються державою порту відповідно до національного законодавства; охарактеризувала значення процедур державного портового контролю в адмініструванні морським портом; проаналізувала пріоритетні державні політики в галузі адміністрування морського порту; визначила недоліки, які виникають у практиці застосування законодавства України щодо публічного адміністрування морських портів; запропонувала пропозиції з удосконалення чинного законодавства України в галузі портового регулювання, а також напрями реформування державної політики в цій галузі. Ці завдання раніше не розглядались українськими дослідниками, а тому дисертаційна робота має високу ступінь унікальності.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційному дослідженні, мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки базуються на теоретичних працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Нормативно-правову базу дисертаційного дослідження складають міжнародні договори з питань судноплавства та резолюції, що містять стандарти із забезпечення контролю держави порту, директиви ЄС, відповідне законодавство України, зокрема Кодекс торговельного мореплавства України, інші нормативно-правові акти. Емпіричну базу дослідження становлять судова практика України щодо спорів по затримці суден і статистична інформація.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній науці адміністративного права дослідженням правових основ публічного адміністрування суден у морських портах України. Вивчення змісту дисертації надає можливість стверджувати, що всі

сформульовані автором елементи наукової новизни, отримані в ході цього дослідження, є доведеними та такими, що несуть у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, які мають теоретичне та практичне значення.

Зокрема, серед наукових ідей, які найбільше привернули увагу, вважаю доцільним виокремити такі:

- розуміння адміністрування суден у портах як невід’ємної складової публічного адміністрування;
- визначення вимог до уніфікації стандартів адміністрування в морських портах;
- удосконалення понять «уніфікація міжнародних стандартів адміністрування морського порту»; «субстандартне судно»; «державний портовий контроль»;
- розширення положення про три рівні впровадження норм, вимог, заходів і правил публічного адміністрування та державного портового контролю в морському порту: глобального, регіонального та локального;
- систематизація завдань, які забезпечує публічне адміністрування суден у морських портах, як засіб реалізації правового режиму прибережних вод;
- обґрунтування тези, що ефективність морських портів у період післявоєнного відновлення економіки України залежатиме від реального спрощення адміністративних процедур.

Дисертаційна робота містить також інші положення, ідеї, висновки та пропозиції, які за своєю суттю є оригінальними та становлять собою розвиток або вдосконалення елементів, що стосуються досліджуваного наукового завдання.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що сформульовані в ньому висновки і пропозиції можуть бути використані: у науково-дослідній сфері; у нормотворчій сфері; у правозастосовній сфері; у навчальному процесі.

Апробація результатів дослідження. Автора здійснила належну апробацію результатів дисертаційного дослідження. Основні результати дослідження було висвітлено у 18 публікаціях, п'ять з яких опубліковано в наукових фахових виданнях та в 13 тезах доповідей на наукових конференціях.

Зміст дисертації. У дисертації вирішено наукове завдання, яке полягає в проведенні дослідження теоретичних і практичних аспектів правового регулювання публічного адміністрування суден у морських портах України та формулюванні пропозицій щодо подальшого удосконалення його нормативної регламентації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок, список використаних джерел містить 262 найменування.

У першому розділі дисертації О. Сурілова досліджує переважно міжнародно-правові основи публічного адміністрування у морських портах, у другому розділі спирається на ці положення, аналізуючи процедури, які застосовуються щодо суден у морських портах України, у третьому – основний акцент робиться на правозастосовній практиці публічного адміністрування суден у морських портах України.

Розділ 1 авторка починає загальним аналізом поняття «публічне адміністрування» в контексті публічного адміністрування суден у морських портах України. Проведено історико-правовий аналіз формування адміністративних процедур у морських портах взагалі, формування в Україні правил і процедур, відповідних міжнародним стандартам, дослідження розвитку концепцій «good governance» та «good administration», характеристика практики публічного адміністрування суден у морських портах України та в іноземних державах. Далі надано систематизацію міжнародних стандартів щодо оформлення суден у порту в контексті уніфікації міжнародних стандартів щодо адміністрування у морських портах в галузі мореплавства, з аналізом форми, змісту та механізмів застосування цих стандартів.

У розділі 2 досліджено питання оформлення суден у морських портах України в контексті реалізації міжнародних стандартів. Розглядаються правові основи надання послуг приватними суб'єктами та суб'єктами державної форми власності в морському порту. Надано організаційно-правову характеристику контролю держави порту як інспекційного механізму, з аналізом його правової основи та практик застосування на національному рівні. Важливою є спроба оцінити ефективність механізму портового контролю через об'єктивні показники. Доктринальні та прикладні аспекти державного портового контролю як засобу забезпечення режиму прибережних вод знайшли відображення у підрозділі 2.3.

Теоретико-правові питання, нормативна основа та практики реалізації публічного адміністрування суден у морських портах України розглянуті в підрозділі 3.1. На продовження теми докладно проаналізовано судову практику України, яка стосується спорів щодо затримки суден на підставі порушення вимог законодавства у сфері захисту довкілля, з дослідженням матеріальних і процесуальних норм законодавства та виявленням загальних тенденцій. Логічним завершенням роботи є пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення законодавства, яке стосується реалізації публічного адміністрування суден у морських портах України.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Водночас, незважаючи на загальне позитивне враження від дисертації пані Сурілової, дослідження не позбавлене недоліків, що потребують доопрацювання, та дискусійних положень, щодо яких доцільно надати додаткову аргументацію:

1. Існує явна неузгодженість між назвою та змістом підрозділу 1.1. «Гене́за наукових здобутків щодо публічного адміністрування суден у морських портах України та зарубіжжя» та назвою розділу 1: «Міжнародно-правові основи публічного адміністрування у морських портах», оскільки адміністрування суден у морських портах України та зарубіжжя як таке не підпадає під категорію «міжнародно-правові основи».

2. У назві підрозділу 1.3 авторка говорить про «Уніфікацію міжнародно-правових стандартів щодо публічного адміністрування суден у морських портах». Не зрозуміло, який зміст вона вкладає в термін «уніфікація», бо виходячи з назви підрозділу, мова повинна йти про уніфікацію міжнародно-правових стандартів як таких, а в тексті йдеться переважно про імплементацію цих стандартів у законодавство України. У підрозділі вказується, що «під поняттям уніфікації міжнародних стандартів адміністрування морського порту слід розуміти процес створення та впровадження спільних стандартів та вимог до управління та функціонування морських портів в різних країнах та регіонах світу». Виникає питання, чи це є авторським визначенням, і як воно співвідноситься з використанням поняття «уніфікація» в міжнародному публічному та приватному праві.

3. Публічне адміністрування суден у морському порту визначено як регламентоване «законами України, міжнародними конвенціями, ратифікованими Україною, а також меморандумами про взаєморозуміння, діяльність публічних суб'єктів управління з оформлення, супроводу та контролю суден в морському порту, що здійснюється шляхом прийняття управлінських рішень та надання адміністративних послуг» (висновок 2). Але в підрозділі 1.2 та інших підрозділах О. Сурілова приділяє увагу міжнародним стандартам щодо оформлення суден у порту, серед яких рекомендації ІМО. Вони не належать ані до міжнародних конвенцій, ратифікованих Україною, ані до меморандумів про взаєморозуміння. Потрібно також пояснення щодо обмеження регуляторного впливу на публічне адміністрування суден у морському порту тільки законами України, хоча реально основним джерелом є підзаконні акти.

4. На наш погляд, питання впливу наслідків повномасштабного вторгнення росії в Україну на практичні аспекти, пов'язані із забезпеченням національної безпеки у сфері морських перевезень, зокрема через адміністрування суден у морських портах України (підрозділ 2.2, 3.1), висвітлені недостатньо; під час захисту вони мають бути доповнені

конкретними пропозиціями в контексті нових викликів і загроз внаслідок атак на портову інфраструктуру України та мінну небезпеку в Чорному морі.

Вищенаведені зауваження мають виключно дискусійний характер і усуваються шляхом пояснення при публічному захисті. У цілому, дисертаційне дослідження Анастасії Сурілової є завершеним, змістовним, логічно побудованим дослідженням, а одержані висновки, результати та пропозиції є науково значущими, у процесі реалізації матимуть позитивний вплив на правозастосування та правотворчість.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені в наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертанткою, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Виходячи зі змісту дисертації Сурілової Анастасії Олегівни «Правові основи публічного адміністрування суден у морських портах України», не виявлено порушень авторкою вимоги академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації в разі використанні ідей, тверджень і відомостей, які були результатом досліджень інших авторів; використано методики дослідження та джерела інформації.

Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для юридичної науки, але й для правозастосовної практики.

Обсяг основного тексту дисертації відповідає встановленим нормативам до такого виду наукових робіт. Мова роботи відзначається точністю, логічністю та аргументованістю викладу, що відповідає науковому стилю. Наукові положення у тексті дисертації за формою викладу доступні, у змістовному плані довершені, цілісні та взаємопов'язані.

Загальний висновок. На підставі викладеного можна дійти ґрунтовного висновку, що дисертація Сурілової Анастасії Олегівни на тему «Правові основи

публічного адміністрування суден у морських портах України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а авторка роботи – Сурілова Анастасія Олегівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**провідний науковий співробітник Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права Національної академії
правових наук України»,
кандидат юридичних наук, доцент**

Т. Р. Короткий

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Помічник директора (по кадрам)
Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права
НАПРН України»

